

Declaració de la Societat Catalana de Pedagogia (SCP), filial de l'Institut d'Estudis Catalans, en relació amb les bases científiques, pedagògiques i socials de l'escola catalana i la immersió lingüística

El poble de Catalunya viu, actualment, una situació de contacte de llengües excepcional, ja que hi són presents més de dos-cents seixanta idiomes, molts d'ells també a les escoles. Així ho estan posant de manifest, entre d'altres, el Grup d'Antropologia Lingüística, el Grup d'Estudi de Llengües Amenaçades (GE-LA), CIEMEN, Llinguapax, Centre UNESCO de Catalunya, etcètera.

Des d'anys molt reculats, Catalunya i les altres terres de parla catalana han anat construint un pensament pedagògic propi —des de Ramon Llull fins a Alexandre Galí, passant per Joan Lluís Vives, Baldiri Reixac i Francesc Flos i Calcat, per esmentar-ne alguns cimalls només. Un pensament pedagògic en el qual es van basar les primeres experiències d'escola fetes en català en el primer terç del segle XX.

L'escola és la institució encarregada de l'ensenyament i de la introducció a la cultura universal i també a la pròpia del país, i, tot acomplint aquesta missió, contribueix a l'educació. És per això que és el servei més adequat per a suscitar en tot-hom actituds favorables a la convivència i a la cohesió social.

Des de la fi dels anys seixanta del segle XX, en plena prohibició de l'ensenyança de la llengua, es postula una escola en català per a tots els nois i noies, com un projecte pedagògic però també, al mateix temps, social. «L'escola d'un país ha de ser en la llengua d'aquest país i per a tots els infants, independentment de llur llengua familiar», s'asseverava des de la Delegació d'Ensenyament Català d'Òmnium Cultural (DEC).

L'Escola de Mestres Rosa Sensat, a partir del 1970 i amb la relativa permissivitat governativa, va tractar el problema del tractament de la llengua a l'escola impulsant que s'oferís l'opció d'ensenyament en llengua catalana a les famílies, primer en grups separats que aprenien en català i en castellà, però ben aviat dins la mateixa aula per a evitar la divisió social, sistema molt costós per als mestres i poc eficaç per als alumnes de l'opció en llengua castellana.

Progressivament les escoles van fer el pas a l'ensenyament en català per a tots els infants: «Aconseguir un bon ensenyament de les llengües catalana i castellana per a tots, l'ús de la llengua catalana com a llengua vehicular de l'ensenyament i de l'educació a l'escola i d'unitat civil dels fills d'autòctons i immigrants» (Marta

Mata, *Perspectives*, núm. 1, UNESCO, 1985).

En una gran mesura, **el model actual d'escola catalana en llengua i continguts vigent en el nostre sistema és fill, encara que sigui remotament, d'aquella proposta pedagògica, didàctica i social de la DEC en la qual a la segona meitat dels anys vuitanta van confluïr totes les escoles i tots els sectors professionals i socials.** Va ser anys després, havent-se superat les incerteses inicials a la vista del progrés efectiu de tots els alumnes en ambdues llengües, que van sorgir, mogudes per grups amb interessos aliens, algunes famílies que demanaven l'ensenyament en llengua castellana per als seus fills (1994 al Tarragonès).

L'Institut d'Estudis Catalans, acadèmia nacional de les ciències i les humanitats, ha aprovat diverses declaracions sobre la llengua catalana, entre les quals la de 1996 que tracta de la unitat de la llengua i afirma **«La convicció que en qüestions de llengua és convenient que l'acció política estigui d'acord amb el coneixement científic».** En aquest sentit, la Societat Catalana de Pedagogia fa pública la fonamentació pedagògica de l'ensenyament en llengua catalana, que és el més adequat per al desenvolupament personal i social de tots els infants i joves en els països on el català és llengua pròpia.

En la munió d'estudis de què ha estat objecte el model d'escola catalana en llengua i continguts per part dels estudiosos de les nostres universitats i de molts altres països, es constata inequívocament que els pressupòsits que el defineixen es troben en plena relació positiva amb el dret, la ciència, la pedagogia i la sociologia.

Moltes, la major part, de les escoles de Catalunya i aquelles que poden dels altres països de parla catalana (sigui valencià o balear) apliquen la immersió lingüística com a mètode per a fer possible la incorporació dels alumnes d'altra llengua que la catalana al model educatiu català en llengua i continguts. **La SCP avala la immersió lingüística com un procediment per a ensenyar una llengua viva present a la societat a la qual no poden tenir accés determinats grups socials.** D'aquesta manera, a l'escola se'ls posa en contacte, intens i precoç, amb aquesta llengua, la catalana, que per a ells és la segona apresa. La intenció és que aquesta llengua s'equipari en coneixement i ús a la seva pròpia familiar. **Sempre hi queda garantit el coneixement de les dues llengües oficials: el català i el castellà.** Es tracta d'afegir un nou codi que desenvolupi una capacitat, de manera additiva, i no pas de substituir o de fer perdre la llengua inicial. Aquesta és i ha estat sempre la base de la immersió; cap mestre, dona o home, no ho ha oblidat mai i cap infant ha de renunciar a la seva llengua familiar, llengua de vincle afectiu, que arrela la seva més àmplia competència lingüística.

Un dret fonamental dels pobles és decidir lliurement el model educatiu que volen per a la formació dels seus ciutadans (Postman, 1996). **El model educatiu ha d'atendre: el dret a l'educació en la llengua pròpia del país que ha d'estar garantida per a tots els ciutadans, el dret a la seva transmissió a la població immigrada que s'incorpora a la societat (Lambert, 1994: *Declaració universal dels drets lingüístics*, DUDL, 1996) i també el dret a la no-discriminació ni separació per raons de diversitat lingüística (Galí, 1931).**

L'aval científic en psicolingüística i psicologia del model català d'educació, l'escola catalana en llengua i continguts amb immersió lingüística, és evident i fonamentat en els estudis fets per recercadors. De les nostres universitats: Miquel Siguan, Ignasi Vila, Joaquim Arnau, Josep Maria Serra, F. Xavier Vila, Maria Forns, Joaquim Arenas, Josep Maria Artigal, entre d'altres. De les universitats estrangeres es compta amb treballs de Wallace Lambert, Renzo Titone, William F. Mackey, Joshua Fishman, Jim Cummins, Christer Laurén, Claude Germain, Raymond LeBlanc i molts altres investigadors del màxim prestigi.

Els congressos d'educació bilingüe que han tingut lloc periòdicament durant més de tres dècades (Sitges, Vic, Barcelona i Girona) han servit per a contrastar el nostre model d'ensenyament i donar-lo a conèixer als investigadors d'arreu del món. **Les reaccions de la comunitat científica internacional han estat sempre positives i hi han donat ple suport, ateses les evidències empíriques aportades. La neurobiologia sobre cervell i llenguatge ha fet importants descobertes en els darrers vint anys que avalen el model aplicat.**

Revistes com *Nature Neuroscience* (gener del 2000) o *Science* (octubre del 2009) demostren la localització de la parla i la comprensió en la petita àrea de Broca amb procediment d'electrofisiologia endocranial i fan palès que aquesta àrea del cervell pot realitzar tot el procés en mil·lèsimes de segon. Si un infant aprèn dues llengües alhora es localitzen l'una prop de l'altra i més allunyades si una s'ha après anys després. Així mateix, s'ha observat que llengües que comparteixen arrels semàntiques o regles de composició comunes tendeixen a estar localitzades pròximament. Els individus bilingües o plurilingües pensen directament en una o altra llengua intuïtivament i això és més difícil quan s'aprèn amb sistemes d'ensenyament més gramaticalitzats aplicats als adults. «El bilingüisme és bo. Fa el cervell més fort. És exercici per al cervell», explica la psicòloga Ellen Bialystok (*The New York Times*, maig del 2011).

La concreció del model l'ha de fer cada institució escolar en el marc normatiu legítim, que no pot establir de manera prefixada hores, activitats preceptives i formes d'agrupació dels alumnes. Correspon que sigui cada escola en la seva to-

talitat i la direcció pedagògica qui analitzi la realitat sociocultural i lingüística dels alumnes, elabori el projecte lingüístic propi, prengui les decisions organitzatives segons els recursos humans i materials, detecti els recursos que li són necessaris, comprovi la funcionalitat i l'eficàcia i doni compte dels seus resultats.

Els fonaments pedagògics del sistema escolar amb el model d'escola catalana en llengua i continguts contribueixen a formar ciutadans integrats a la societat i arrelats al país on viuen (Joan Bardina, 1906; Eladi Homs, 1913; Alexandre Galí, 1922; Andrew Cohen i Merrill Swain, 1976) i a practicar una educació que, relacionada amb el medi, consideri el que és l'infant per a desenvolupar les seves capacitats i fer-li conèixer el país, estimar-lo per a transformar-lo positivament (Francesc Flos i Calcat, 1922; Artur Martorell, 1932) i així educar un poble, ja que l'escola, en la seva pràctica docent, ha d'ajudar a transformar la societat (Eugeni d'Ors, 1917; Alexandre Galí, 1922; Joan Triadú, 2008).

Considerant l'escola catalana com un projecte de formació de ciutadans, a partir dels fonaments sociològics és escaient donar a tots els nois i noies els mateixos instruments per poder desenvolupar-se amb les mateixes condicions, no fent de la llengua cap instrument de discriminació ni de separació. I així es pot afavorir la integració de tots els infants i joves de Catalunya en una mateixa comunitat com una voluntat global de país i, per a una comesa primordial de l'escola, ajudar a construir un sol poble que ha de tenir per vincle més sensible la llengua (Kathryn Woolard, 1998; Margarida Muset, 2008; Fèlix Martí, 2011).

En conclusió, la SCP —amb independència de les opcions polítiques i de les interpretacions jurídiques que periòdicament han estat presents en el debat públic— afirma que el model d'escola catalana i l'ensenyament de llengües que practica garanteix l'aprenentatge de les llengües oficials a tots els joves ciutadans de Catalunya, potencia la competència per a l'aprenentatge de llengües estrangeres i, alhora, promou el màxim desenvolupament personal i social. Per les mateixes raons, la SCP expressa el seu suport als models lingüístics equivalents que propugna la comunitat educativa als altres països de llengua catalana.

Barcelona, 5 d'octubre de 2011. Diada Mundial dels Docents: Mestres, Professores i Professors.

Declaració presentada a consulta dels participants en l'acte inaugural del curs 2011-2012. S'hi han incorporat matisos i un nou punt necessari. La Junta de Govern de la Societat Catalana de Pedagogia ha aprovat el text final en sessió del 19 d'octubre de 2011. (Versió 1.2 corregida).